

Gazdik Gyula

A gázai válság

Noha számos jel utalt a bekövetkezésre, az Izrael és a Gázai övezetet ellenőrzése alatt tartó Iszlám Ellenállási Mozgalom (Hamász) közti konfrontáció a nemzetközi közösséget némiképp váratlanul érte. A 2008. december 19-én lejáró hathónapos tűzszünet meghosszabbítását az izraeli blokád fenntartása miatt az iszlámista szervezet elutasította, s újra-kezdte az izraeli helységek elleni rendszeres rakétatámadásokat. Izrael elhatározta, hogy még Bush elnök hivatali ideje alatt nagy erejű katonai csapással megpróbál véget vetni a Hamász részéről jelentkező biztonsági kihívásnak. Erről az izraeli kormány informálta az amerikai adminisztrációt. A tervezett lépésről Cipni Lívni külügyminiszter december 25-én Kairóban Hoszni Mubárak egyiptomi elnököt is tájékoztatta. Az izraeli légierő december 27-én megkezdte a Hamász biztonsági intézményi infrastruktúrájának támadását, majd 2009. január 3-án megindult a szárazföldi akció. A háború harmadik hetében egyértelművé vált, hogy Izraelnek a katonai célokat jórészt sikerült elérnie, a jövő azonban eléggé sok kérdőjelet tartalmaz.

Történeti háttérvázlat

Az Afrika és Ázsia találkozási pontjánál levő kicsiny, alig valamivel több, mint 360 négyzetkilométernyi Gázai övezetet stratégiai fekvése a történelemben már korán a hadak kedvelt útvonalává tette. A hódítók számára a másik kontinensre a legrövidebb útvonal a Földközi-tenger menti terü-

leten keresztül vezetett. Az első világháború, az ottomán birodalom összeomlása után bekövetkező nagy térségbeli átalakulás nyomán Gáza a formálisan 1923 őszén létrejött palesztinai brit mandátum részévé vált. Az ENSZ Közgyűlés 1947. novemberi döntése a mandátumterületet felosztotta. A határozatot arab részről nem fogadták el, a kijelölt határok közt csak Izrael Állam alakult meg 1948 májusában. Az ekkor ki-robbant háború eredményeként az eredetileg egy arab állam számára kijelölt terület a nemzetközi enklávával együtt Izrael, Transzjordánia és Egyiptom közt lett felosztva. Maga a Gázai övezet az 1949. februári fegyverszüneti megállapodás alapján Kairó fennhatósága alá került. Az 1956-os szuezi háború során Izrael a Sínai-félszigettel együtt a gázai területet is megszállta, azonban amerikai nyomásra 1957 márciusában beleegyezett a korábbi status quo visszaállításába. De ezt csak egy évtizedig lehetett fenntartani: az 1967 júniusában bekövetkező újabb konfliktus során Izrael megszállta a Gázai övezetet, a Sínai-félszigetet, a Golán-fennsík nagy részét, Ciszjordániát, Kelet-Jeruzsálemet.

Az elfoglalt régiók pacifikálása nem zajlott mindenütt simán, különösképp állt ez a Gázai-övezetre, ahol az ellenállási mozgalmat Ariel Saron tábornoknak csak 1971 derekán sikerült megtörnie. A stabilizálási törekvéseket itt az is elősegítette, hogy a helyi elit érdekeit a fegyveres ellenállás mindinkább keresztelte. A hetvenes évek Gázában a viszonylagos nyugalom jegyében teltek el, ez nem utolsósorban annak volt köszönhető, hogy az izraeli és a külföl-

di munkavállalási lehetőségek nagyban kiszélesedtek, ami az életkörülményekben érezhető javulást eredményezett. Az arab–izraeli rendezésben az első áttörést hozó 1978. szeptemberi Camp David-i keretegyezmények Gáza és Ciszjordánia vonatkozásában átmeneti intézkedésként palesztin autonómia megteremtéséről rendelkeztek, de az erről szóló tárgyalásokat a térségbeli fejlemények ekkor nem tették lehetővé. Az izraeliek Gázában 1981 őszén az addigi katonai helyett polgári közigazgatást vezettek be. A politikai szélcsend után az iráni iszlám forradalom, az 1982-es libanoni háború, az életkörülmények romlása, a nacionalista, baloldali, iszlámista csoportok fokozott aktivizálódása hatására a nyolcvanas éveket már a fokozódó nyugtalanság jellemezte. Az elégedetlenség 1987 decemberében az első intifáda (felkelés) kirobbanásához vezetett, mely a Gázai övezet északi részén fekvő Dzsabalija menekülttáborból indult ki, s a megmozdulások Ciszjordániára is villámgyorsan áttértek. Az összetűzések hatására az izraeli politika egyik meghatározó személyisége, Simon Peresz 1988-ban a Gázai övezet feladásának lehetőségét is felvetette.

A hidegháború vége a közel-keleti rendezési erőfeszítések felújítását is lehetővé tette. Az 1991 őszén elindult tárgyalások során az első áttörés izraeli–palesztin relációban történt: a két fél 1993 szeptemberében Washingtonban aláírta az átmeneti palesztin autonómiáról szóló Elvi Nyilatkozatot, két évvel később pedig ugyanitt az autonómia működését részletesen szabályozó megállapodást. Az autonóm jogok gyakorlását a palesztinok 1994 májusától a Gázai övezetben és a jerikói körzetben kezdhették el: hivatalosan ezzel vette kezdetét az öt évig tartó palesztin autonómia. Az ekkor létrejött Palesztin Hatóság hatás-

Az 1993-ban és 1995-ben aláírt egyezményeket Osló–1, Osló–2 egyezményeknek is nevezik, mivel 1993-ban a norvégiai titkos tárgyalásokon egyeztek meg az Elvi Nyilatkozat tartalmáról. Az oslói egyezmények értelmében az autonómia harmadik évében meg kellett kezdeni a végleges rendezési témákról (Jeruzsálem jövője, menekültkérdés, zsidó települések, határok, vízmegosztás stb.) szóló tárgyalásokat, de e téren eredmények a mai napig nem születtek.

köre Gáza esetében a terület kb. 80 százaléka terjedt ki. Az izraeli ellenőrzés alatt maradt részeken zsidó települések és katonai bázisok voltak. Noha a világszervezeten keresztül érkező támogatások mellett 1993 után a donor államoktól, nemzetközi szervezetektől, az Európai Uniótól jelentős támogatás érkezett, számottevő javulás a lakosság életviszonyaiban nem következett be. Ebben szerepet játszott a nagyfokú korrupció és a palesztin radikális szervezetek merényleteire válaszként életbe léptetett, a ciszjordániai, gázai palesztin munkavállalókat gyakorta sújtó izraeli terület-lezárás.

Az amerikai kezdeményezésre 2000 júliusában lezajlott Camp David II. csúcstalálkozón kísérlet történt a végleges rendezésre, de ez kudarcot vallott. A szeptemberben kirobbant, több mint négy éven át tartó második intifáda összecsapásai a Palesztin Nemzeti Hatóság (PNH) közigazgatási–biztonsági infrastruktúrájának de facto összeomlásához, az ismételt izraeli katonai jelenléthez, az iszlámisták szerepének felértékelődéséhez vezettek. (Az intézményi struktúra meghatározó elemeinek a kiépülése a palesztin autonóm területeken az 1996-os választások után zárult le. A Palesztin Hatóság elnevezést akkor Palesztin Nemzeti Hatóságra változtatták.) A palesztin nemzeti mozgalom meghatározó személyiségének, Jasszer Arafatnak

(1929–2004) elhunytá után, 2005 januárjában Mahmúd Abbász választották meg a PNH elnökévé, s ő lett a Palesztin Felszabadítási Szervezet (PFSZ) Végrehajtó Bizottságának főtitkára. Még ez év augusztus-szeptemberében Izrael egyoldalú döntéssel felszámolta a Gázai övezetben lévő 21 zsidó települést, s kiűrtette itteni katonai bázisait. A kivonulást követően a palesztin politikában még inkább felgyorsult az átrendeződés. A 2006. januári palesztin parlamenti választásokat nagy meglepetésre a Hamász nyerte meg. A Bush-adminisztráció, az EU és Izrael igyekeztek a csoportosulást elszigetelni, s vele szemben a PNH elnökének pozícióját erősíteni. A nacionalista Fatah és az iszlámisták közti ellentéteket az arab államok közvetítő erőfeszítései sem tudták feloldani. A 2007. februári mekkai megállapodás után felállított nemzeti egységkormány alig néhány hónapig működött: 2007 júniusában a Hamász Gázában átvette a hatalmat, válaszként Abbász szükségállapotot hirdetett, s ügyvivő kormányt nevezett ki. Az autonóm terület ezzel kettészakadt.

Népesség, gazdaság, menekültkérdés

Az Izraellel és egy rövidebb szakaszon Egyiptommal határos Gázai övezet a világ egyik legnagyobb népsűrűségű területe (4270 fő/négyzetkilométer). A szaporodási ráta kiugróan magas (3,4%), néhány éven belül már kétmillió fő él majd a területen. Jelenleg a lakoságnak közel a fele 15 év alatti. A második intifáda következményei, a külső támogatásoknak a 2006-os választások utáni csökkenése, a 2007. júniusi fordulatot követően mind kiterjedtebbé váló izraeli blokád következtében a GDP növekedése 2007 végén 0 százalék körüli

volt. Az egy főre jutó mutató a 2005-ös izraeli kivonulás időszakában 600 dollár körül mozgott, a jelenlegi színtről adatok alig állnak rendelkezésre. A lakosság 80 százaléka mélyszegénységben él, a munkanélküliségi ráta a 2008 nyarán közreadott ENSZ-adatok szerint 45 százalékos volt, mely világviszonylatban a legmagasabb. De hozzá kell tenni, hogy palesztin források ezt a rátát 70 százalékosra becsülik. A kialakult politikai helyzet a gazdaság működési feltételeit szinte teljesen ellehetetlenítette. Az ipari kapacitások 95 százaléka leállásra kényszerült, a fontos bevételi forrást jelentő izraeli munkavállalási lehetőségek a gyakori területlezárások következtében már korábban is jelentősen visszaestek, a blokád következtében gyakorlatilag megszűntek.

Az 1948-as háború előtt a Gázai övezet lakossága kb. 80 ezer főt tett ki. A háború után több mint 200 ezer menekülő érkezett a területre, s a később érkezők is jórészt menekült családok, illetve hozzátartozók voltak. Jelenleg a gázai populáció háromnegyede a világszervezet által nyilvántartott menekült, itt él az ENSZ közel-keleti palesztin menekülteket segélyező szervezete (UNRWA) által regisztrált palesztin menekültek 23 százaléka. A menekültek közül kb. félmillió fő az övezetben lévő nyolc menekülttáborban lakik, melyek többségét az ENSZ még az első háború után létesítette. Ezeket eredetileg jóval kevesebb fő befogadására tervezték. A legtöbbben az övezet északi részén lévő Dzsabalija (110 ezer fő), s délen, a Rafah melletti táborban élnek (100 ezer fő). A túlszűfolt táborokban a kommunális hálózat több helyütt nincs megfelelően kiépítve. Az UNRWA 187 előkészítő és elemi iskolát, 18 egészségügyi létesítményt és más szolgáltatási egységet tart fenn ezekben a táborokban. A Világélelmészeti Programmal

közösen 750 ezer gázai élelmezéséről gondoskodik. A menekültsors, a kilátástalanság a táborokban élők közt sokakat ösztönöz a radikális szervezetek támogatására. A Hamásznak jelentős bázisa van a menekülttáborokban, amit karitatív tevékenysége mellett többek közt a családot keltő oslói folyamattal kapcsolatos kritikus hozzáállásának köszönhet.

A Hamász létrejötte

Az Izrael Állam megalakulását követő évtizedekben a Gázai övezetben a nacionalista, baloldali és iszlámista csoportosulások próbáltak jelentősebb bázist kialakítani. Huzamosabb időn át a nacionalizmus vonzereje volt erősebb. A nagyszámú menekült helyzete, a megaláztatások, annak tudatosodása, hogy sorsuk megváltoztatásában elsősorban saját magukra támaszkodhatnak, a közösségi kohéziót erősítette.

Magának a politikai iszlámnak a gyökerei Palesztinában a mandátumkorszakra nyúlnak vissza. A korai időszak a szíriai származású Izz ad-Dín al-Kasszám (1882?–1935) nevével fonódott össze. Az Al-Azharit végzett teológus az ortodox hanbalita jogi iskolához tartozott. Az 1920-as évek elején Palesztinába ment, s 1922 januárjában ő lett a Haifában lévő Isztiklál mecset imámja. A húszas évek végén az iszlám identitás erősítését, a hívők szociális helyzetének javítását célul kitűző Muszlim Fiatalok Egyesületének elnöke. A harmincas évek elején titkos szervezetet hozott létre, emberei Palesztina északi részén főként zsidó telepések ellen hajtottak végre támadásokat. Az angolok véletlenül bukkantak a nyomára, s 1935 novemberében tűzharcban lelőtték.

Az egyiptomi Muzulmán Testvérek támogatásával 1945 után létrejött helyi szerve-

A *da'va* küldetést, felhívást – szó szerint Istenhez történő hívást – jelent. A tradíció szerint a hívők kötelesek a vallás igaz értékeit terjeszteni. E kötelezettség a tevékenységek széles körét foglalhatja magában a térítéstől, a vallásos érzület erősítésétől a szociális gondoskodásig. E tevékenységi körök és az ezeket szolgáló intézmények révén, ahogy ez már az egyiptomi Muzulmán Testvérek esetében is a két világháború közt látható volt, a politikai filozófiát is közelebb lehet vinni az emberekhez.

zódések lehetőségei az első arab–izraeli háborút követően Kairó és Ammán fennhatósága alá került területeken eltérően alakultak. A gázai konfrontatív miliőtől eltérően a Hásemita dinasztiaival való viszonyt a kölcsönös érdekek tiszteletben tartásán alapuló szívéllyesség jellemezte. A júniusi háborút, Gáza és Ciszjordánia izraeli megszállását követően az itteni szerveződések nem a dzsihad, vagyis az adott körülmények közt a felszabadító háború, hanem a *da'va* elvére támaszkodva építették fel a politikai stratégiájukat. Békés utat követtek, s a bázisuk kiszélesítésére törekedtek. Intézményeik bővítését, propagandájukat az izraeli hatóságok nem akadályozták, mivel ellensúlyozó tényezőt láttak benne a PFSZ-ben tömörült nacionalista csoportokkal szemben. Az iráni iszlám forradalom győzelmének hatására az itteni Muzulmán Testvérek soraiban is erősödtek azok a hangok, melyek az addigi politikát zsákutcának tartották, s a támogatottság csökkenésének ellensúlyozására a nacionalista célkitűzések fokozottabb felvállalását, a megszállással szembeni harc megindítását követelték. E szempontból komoly figyelmettetés volt számukra a Palesztinai Iszlám Dzsihad megalakulása, melyet a szervezetből kiváló fiatalok egy csoportja hozott létre. Az első intifáda kirobbanása után az aktivista irányzat képviselői Ahmed

Ahmed Jászín egy Majdan, héber nevén Askelon mellett lévő kis helységben, viszonylag jól szituált szülők gyermekeként született. A hadiesemények elől a család 1948-ban Gázába menekült. A falut, ahol addig laktak, az izraeliek teljesen lerombolták. Jászín 12 éves korában futballbaleset következtében majdnem teljesen lebénult, s egész életére tolókocsiba kényszerült. Középiskolai tanulmányai befejezése után az Al-Azharon tanult tovább, s 1955-ben itt lett a Muzulmán Testvérek szervezetének tagja. Visszatért Gázába, ahol tanítóként, prédikátorként, tevékenykedett. Ezt követően 1964–1965 közt ismét Kairóban, ezúttal az Ein-Samsz egyetemen tanul, de az egyiptomi hatóságok a Muzulmán Testvérekkel való kapcsolata miatt visszaküldték Gázába. 1966-ban felforgató tevékenység vádjával letartóztatták, s egy hónapos vizsgálati fogság után engedték szabadon. Az izraeli megszállást követően Jászín a csoportosulás új irányvonalának megfelelően tevékenykedett. 1973-ban a vezetésével jött létre Gázában az Iszlám Jótékonyági Liga, a hetvenes években már ő volt a gázai Muzulmán Testvérek meghatározó vezetője.

Jászín (1937?–2004) sejk irányításával, a Muzulmán Testvérek vezetésének beleegyezésével 1987. december 14-én radikális programmal létrehozták a Hamászt.

A szervezet ideológiája, politikai céljai

Az új szervezet célkitűzéseit tartalmazó, 36 cikkelyből álló Charta 1988 augusztusában jelent meg. A dokumentum, mely formálisan azóta is érvényben van, többek közt hangsúlyozza, hogy a Hamász ideológiáját, alapelveit az iszlámból meríti, s a zsidókkal való harcot a végső győzelemig fogják folytatni. Palesztina földjét – melynek felszabadítását fegyveres úton látja csak lehetségesnek – iszlám földnek tartja, bármely részének átengedését a vallás megcsúfolásának tekinti. A PFSZ által pro-

pagált nacionalista berendezkedést a Charta elutasította, s aláhúzta, hogy a nacionalizmust a vallási ideológia részeként tudja csak elfogadni. A térségben a három monoteista vallás híveinek harmonikus együttélését a Hamász platformja szerint csak az iszlám dominancia elismerése biztosíthatja.

Az egyik fő stratégiai cél, Palesztina felszabadítása kapcsán már kezdettől megfogalmazódtak kompromisszumos állásfoglalások. Ezek közül a legfontosabb az volt, hogy átmeneti megoldásként el tudnák fogadni, hogy az 1967-ben megszállt területeken jöjjön létre egy palesztin állami entitás, Jeruzsálem fővárossal. A két állam-megoldásnak, s egy tartósabb fegyverszünetnek (*hudna*) az a feltétele, hogy Izrael vonuljon ki a megszállt területekről, számolja fel az itt létrehozott településeket, s tegye lehetővé, hogy a menekültek visszatérjenek a lakhelyükre.

Amíg a Hamász Chartája fundamentalista program, a 2006. januári választásokon Változás és Reform Párt néven induló csoportosulás platformja inkább fundamentalista nacionalista dokumentumnak tekinthető. A program hangsúlyozza, hogy Palesztina földje arab és iszlám föld, a palesztinok, függetlenül attól, hogy hol laknak, egy nemzetet alkotnak. A palesztin nép a nemzeti felszabadítás stádiumában van, s céljai eléréséhez minden eszközt fel fog használni, beleértve a fegyveres harcot is. A program a nemzet egységének erősítését kiemelt feladatnak tartja. Hangsúlyozza, hogy a törvényhozásnak az iszlám jogból kell kiindulnia, s a három hatalmi ág szétválasztását garantálni kell. A platform harcot hirdetett a társadalmi visszasságok ellen, s hosszan foglalkozik a társadalom alapsejtjének, a családok helyzetének javításával. Gazdasági és pénzügyi tekintetben a palesztin területe-

ket függőségük megszüntetése érdekében Izraeltől teljesen el akarta választani. Több nemzetközi megállapodást, így az Izraellel kötött 1994-es párizsi gazdasági egyezményt, az USA, az EU, Jordánia és Egyiptom viszonylatában fennálló gazdasági megállapodásokat a program át akarta értékelni. A kereskedelmi-gazdasági együttműködés fő irányának az arab iszlám világot jelölte meg. A Hamász az oslói folyamatot kezdettől fogva ellenezte. A párt platformja aláhúzta, hogy a második intifáda új realitásokat teremtett, s ez Oslót a történelem süllyesztőjébe tette.

A Hamász szervezeti felépítése

A szervezeti keretek kiépítését megkönnyítette, hogy Izrael a Hamász infrastruktúrájának kialakítását egy ideig nem gátolta, s megpróbálta kihasználni a PFSZ-szel való ellentéteit. 1989 májusában terrorista szervezetnek nyilvánították, Jászínt és a Hamász több vezetőjét a következő hónapban letartóztatták. A hatóságok azonban késve léptek, mivel a csoportosulás szervezeti felépítése ekkor már jelentősen előrehaladt, a struktúrán az 1990-es években több módosítás történt. A vezetési hierarchia csúcsán a jelenleg Damaszkuszban székelő Madzslisz as-Súrá (Konzultatív Gyűlés) áll, melynek feladata, hogy a Hamász általános irányvonalát megszabja. Ennek tagjai a gázai, ciszjordániai és a diaszpórában lévő szervezetek küldöttei, a börtönökben lévők képviselői. A testület az operatív ügyek koordinálására Politikai Irodát működtet, melynek székhelye ugyancsak a szíriai fővárosban található, jelenlegi vezetője Khálid Mes'al. A Politikai Iroda felügyeli azon bizottságok működését, melyek a Hamász tevékenységi területein

A palesztin stratégiai célok sorrendiségét Mahmúd Zahhár, aki korábban a Hamász gázai szóvivője volt, még egy 1994-ben adott interjújában igen szemléletesen érzékeltette: „Ha egy kavicsot bedobnak a medencébe, koncentrikus körök keletkeznek. Én a Rimál negyedben lakom. Ez Gázában (Gáza városában) található, Gáza Palesztinában van, Palesztina az arab világ, az pedig az iszlám világ része.” Ahogy az egyiptomi Muzulmán Testvérek számára Egyiptom függetlensége fontos állomás volt egy szélesebb iszlám politikai közösség megteremtése felé vezető úton, úgy a Hamász számára Palesztina felszabadítása lépcsőfok volt e cél elérése érdekében. Napjainkra azonban ezek a korábbi „átmenetinek” tartott nemzeti célkitűzések az iszlámista csoportok stratégiájában egyre fajsúlyosabb szerepet játszanak.

(karitatív és szociális ügyek, oktatás, új tagok felvétele, médiapropaganda, pénzügyek, katonai szféra, vallási ügyek, nők helyzete stb.) végzett munkát szervezik. Ezek a tevékenységi területek három nagy csoportba – szociális, politikai, katonai – vannak összefogva, melyeket biztonsági okokból igyekeznek egymástól elkülönülten kezelni. Különösképp áll ez a katonai részlegre, az Izz ad-Dín al-Kassám Brigádok irányítására. Ugyancsak a Politikai Iroda felelős a nemzetközi kapcsolatokért, a külső anyagi források biztosításáért. Az egyes tevékenységi területekkel kapcsolatos munkát az autonóm régiókban a gázai, illetve ciszjordániai Súra Tanács irányítja.

A szervezet vezetése korántsem egységes, egyes források szerint a Politikai Irodán belül gyakran vannak viták a „gázaiak és a kuvaitiak” között, ez utóbbiakon Mes'al és híveit értve, akik Ciszjordániából származnak, de annak idején Kuvaitban tanultak vagy dolgoztak. Az előbbieket a testület helyettes vezetője, a gázai Rafahban született Músza Abú Marzúk köré tömörülnek. A követendő stratégia kérdésében nemegyszer véleményeltérés tapasztalható a belső és a külső irányítótestüle-

tek, illetve a gázai és ciszjordániai vezetők között. Egy békés stratégiára való áttérésnek különösen ez utóbbiak közt van nagyobb támogatottsága. A gázai szervezet szerepe mindig is fontos volt, hisz itt tevékenykedett Jászín sejk, a csoportosulás megalapítója s fő teoretikusa. Az izraeliek Jászínt 2004 márciusában, utódát, a szintén az alapítók közé tartozó Abdel Azíz al-Rantíszit (1947–2004) egy hónappal később meggyilkolták. Ezt követően Gázában kiéleződtek a viták, a politikai vezetés az Iszmáil Hanijja vezette csoport kezébe került. A választási siker után többször is kormányfői teendőket ellátó politikus azonban egyre nagyobb ellentétbe került a korábban Rantíszi holdudvarába tartozó vezetők egy részével, akik szorosan összefonódtak Muhammad Daiffal, az Izz ad-Dín al-Kasszám Brigádok vezetőjével, s a törzskarához tartozó emberekkel. Rantíszi káderei, például a mostani háborúban izraeli légitámadás során életét veszítő Sejkh Nizár Raján, Hanijja törekvéseit – köztük az izraeli területekre irányuló támadások leállítását – nyíltan ellenezték. A gázai Súra Tanács 2008. augusztusi újjáválasztásakor a katonai szárnyal összefonódó csoport került többségbe, s ez az itteni Politikai Iroda összetételét is meghatározta. A testületnek többek közt tagja lett Ahmed al-Dzsabari, a Hamász katonai szárnyának „vezérkari főnöke”, aki a szervezetben egy ideje egyre meghatározóbb szerepet játszott. A domináns helyzetbe került csoportosulás elvetette az Egyiptom által is szorgalmazott kiegyezést a Fatahkal. Ez ugyanis ideológiai kompromisszumokra, a két állam-megoldás elfogadására kényszerítené a Hamászt, mely szerintük a szervezet marginalizálódásához vezetne. A hatalmi csoport nemcsak Hanijját kezdte háttérbe szorítani, hanem még Khálid Mes'alnak sem volt meghatározó befolyása rájuk.

A Hamász szociális tevékenysége, katonai szárnya, anyagi támogatottsága

A szervezet az éves költségvetése nagy részét a kiterjedt szociális hálózat, iskolák, egészségügyi, oktatási, kulturális, sportlétesítmények, árván maradt gyerekek, mecsetek, ingyenkonyhák stb. támogatására fordítja. Különösen a második intifáda időszakában nagyban növelte a támogatottságát azáltal, hogy a kiterjedt ellátórendszere segítségével sok családot megmentett a nélkülözéstől. Az önkormányzati és parlamenti választásokon való sikeres szereplés a szociális, kulturális támogatás lehetőségét elvileg kiszélesítette, de a nemzetközi támogatás beszűkülése, a politikai bizonytalanság az előrelépés lehetőségét behatárolta. A Hamász önkormányzati tisztviselői igyekeztek lépten-nyomon demonstrálni, hogy tevékenységük morális szempontból is éles ellentétben áll a Fatah embereinek korruptségával.

A csoportosulás működésében egyre fontosabb szerepet játszó katonai szárny már korán megszerveződött. 1990 októberében, azt követően, hogy az izraeli hadsereg a Harám-ash Saríf/Templom-hegy területén 17 palesztint lelőtt, a Hamász a „cionista ellenséggel” szemben dzsihádöt hirdetett. A katonai szárny átszervezésének eredményeként 1991-ben először Gázában jöttek létre az Izz ad-Dín al-Kasszám Brigádok, melyek sejtjei a kollaboránsok mellett nemcsak izraeli katonai, hanem polgári személyeket is támadtak. Az első öngyilkos merényletet 1993. április 16-án kísérelték meg, halálos áldozatokkal járó pedig először 1994. április 6-án hajtottak végre. Elkövetését egy zsidó telepésnek a hebroni Ibrahím-mecsetben imádkozó muszlimok ellen februárban elkövetett merényletével indokolták. 1989 februárja és 2000 márciusa közt a Hamász 27 támadást, köztük 12 öngyilkos merényle-

tet hajtott végre, a második intifáda időszakában 2000 szeptembere és 2004 augusztusa között pedig 52 esetben követtek el öngyilkos merényletet. Öngyilkos robbantást a Hamász utoljára 2005 augusztusában hajtott végre. Az Izz ad-Dín al-Kasszám Brigádok mellett a Hamász 2003 elején Gázában megkezdte egy milícia felállítását, melyet idővel a PNH biztonsági erőivel akartak szembeállítani. Erre a bázisra támaszkodtak, amikor a 2006-os választási győzelem után megkezdődött az ún. kiegészítő rendfenntartó alakulatok szervezése.

A szervezet anyagi támogatottságának szintjét az adatok ellentmondásossága miatt nehéz megbecsülni: vannak, akik a bevételt éves szinten 70, mások 50 millió dollárra becsülik. A bevételek a helyi szimpatizánsoktól, a külföldön élő palesztinoktól, szaúd-arábiai, más Perzsa (Arab)-öböl térségbeli donoroktól, s kisebb részben az Amerikában, Nyugat-Európában élő muszlim közösségektől érkeznek. Az innen befolyó átutalásokat azonban csökkentette, hogy a Hamász az USA-ban 2001 novemberében felkerült a terrorista szervezetek listájára. Az Európai Unió pedig 2001 végén a Hamász katonai szárnyát, majd 2003 szeptemberében a csoportosulás politikai szárnyát vette fel a terrorista szervezetek listájára. Azt is nagyon nehéz megbecsülni, hogy az egyik fő támogató, Irán mennyit juttat a csoportosulásnak. Térségbeli diplomáciai források ezt éves szinten 20–30 millió dollárra teszik.

A jelenlegi válság

Közvetlen előzmények. Az egyiptomi közvetítéssel 2008. június 19-től kezdődő, a Hamász által *tahdiának* (nyugalom) nevezett hat hónapos nem hivatalos tűzszünet értelmében az életbe lépés után 72 órával

növelni kellett volna a Gázába irányuló áruk mennyiségét, ezt követte volna újabb 10 nap múlva az átkelők megnyitása, s a katonai célokra felhasználható szállítmányok kivételével a szállítási korlátok feloldása. Három hét elteltével pedig tárgyalásokat kellett volna kezdeni a fogolycseréről és a rafahi átkelő megnyitásáról. A szállítások szintje azonban a valóságban elmaradt a Hamász 2007. júniusi hatalomátvétele előtti időszakétól. Izrael arra hivatkozott, hogy a Hamász az alagutakon keresztül továbbra is fegyvereket csempész az övezetbe, s a 2006-ban elrabolt Gilad Shalit szabadon bocsátásáról továbbra sem hajlandó komolyan tárgyalni. A Hamász pedig azt hangoztatta, hogy a blokádnak tényleges feloldásának elmaradása a katasztrofális ellátási helyzetet állandósítja. A tűzszünet kezdettől törekenynek bizonyult, ezekben a hónapokban a különböző palesztin csoportok 329 rakéta- és aknavető támadást hajtottak végre izraeli területek ellen. A másik oldalon a Hamász azt állította, hogy 53 szárazföldi és 19 tenger felől történő támadás történt, s ezeknek 28 palesztin halálos áldozata volt. A helyzet a november 4-i összetűzés után még inkább elmérgesedett. Az egész hónapban mindössze 137 teherautó élelmiszer érkezett, mely naponta 4,6 teherautónyi szállítmányt jelentett, míg az előző hónapban egy napra 123 szállítmány jutott. A lakosság ellátásában nagy szerepet játszó UNWRA december 18-án kénytelen volt az élelmiszerszétosztást átmenetileg felfüggeszteni.

Mindkét fél készülődött a december 19-e utáni időszakra. Izrael nagyon alapos felderítést végzett, s egy hónappal a tűzszünet lejárta előtt elkészült az iszlámisták ellen indítandó támadás terve. A Hamász fegyvereket halmozott fel, és készült egy esetleges aszimmetrikus hadviselésre.

A két fél céljai. A tűzszünet felmondásával, a rakétatámadások számának fokozásával a Hamász fő célja a blokád feloldásának, egy kedvezőbb fegyverszüneti megállapodásnak a kikényszerítése volt. Néhány nappal a katonai akció megkezdése előtt Múza Marzúk egy interjúban kijelentette, hogy a *tahdia* Izrael stratégiai céljait, a szankciós politika fenntartását szolgálja, ezért a tűzszünet nem folytatható a palesztin nép számára. Az Irán és Szíria támogatását élvező Hamász egyben jelezni kívánta az Abbász hatalmi csoportját pártoló, Teherán expanzív törekvései miatt egyre nyugtalanabb egyiptomi vezetésnek is, hogy megfelelő garanciák nélkül nem egyezik bele a fegyvernugvás meghosszabbításába. (A háború kirobbanása előtt a Hamász ismét felvetette egy újabb hat hónapos tűzszünet lehetőségét, amennyiben az átkelőket megnyitják.) Noha a Hamász nem tekinthető Teherán vazallusának, kapcsolatukat a stratégiai érdekösség erősíti. Irán láthatóan nem próbálta visszafogni a Hamászt a tűzszünet felmondásakor. A teheráni politika egyik meghatározó személyisége, Ali Laridzsáni parlamenti elnök két nappal a tűzszünet lejártá előtt arról beszélt szíriai kollégájának, hogy Gázában a humanitárius helyzet katasztrofális, és amilyen gyorsan csak lehet, kezelni kell. Persze a stratégia kimunkálásakor Irán „fél szemmel” már a januárban hivatalba lépő Obama-adminisztrációra tekintett, melynek regionális terveiben több változás is szerepelt a Bush-korszak prioritásaihoz képest. A szakértői stáb által elkészített közel-keleti ajánlások kiemelten szóltak az Iránnal való komolyabb dialógus megkezdésének fontosságáról. A cél Teherán nukleáris ambícióinak korlátozása, a térségbeli stabilitás erősítése. Irán a fehér házbéli őrségváltásig tartó átmeneti időszakban a Hamász törek-

véseinek támogatásával egyrészt „tesztelni szeretne volna”, hogy egy korlátozott keretek közt tartott konfliktus milyen hatást vált ki az új elnök környezetéből. Másrészt egy megegyezés elősegítése még január 20. előtt megerősíthette, hogy Teherán megkerülhetetlen tényező a régióban, egyben jelzés is a belépő új adminisztrációra, hogy Irán nyitott a dialógusra. (Ezt a feltevést erősítheti az iráni elnöknek 2009. január 15-én egy sajtókonferencián elhangzott kijelentése, hogy nem szeretne Obama politikájáról „idő előtt” véleményt alkotni. Irán a konfliktus időszakában a hangzatos retorika ellenére eléggé visszafogott volt. Az általa támogatott Hezbollah nem lépett be a háborúba. Teherán a harcok súlyosbodásával fokozta a csempészúton történő fegyverszállításokat, de a szállítási volumen jelentősebb növelésének korlátai voltak.) A Hamásza mért nem várt erejű izraeli katonai csapás azonban az iráni számításokat is sok vonatkozásban felborította.

Az izraeli lépések motiválói közt első helyen kell említeni a biztonsági kihívás növekedését. A gázai kivonulás óta több, az övezet közel lévő izraeli helység veszélyeztetettsége szinte állandósult. A Hamász rendelkezésére álló ballisztikus eszközök hatótávolsága két és fél év alatt 12-ről 40 kilométerre növekedett. Várható volt, hogy a megegyezés hiányában a philadelphiai folyosó alatti alagúthálózaton át még korszerűbb eszközök érkeznek, így az Iránnal és Szíriával stratégiai kapcsolatban álló szervezetek részéről északról és délről mind fenyegetettebb helyzetbe kerülnek. A rakétatámadások leállítását, a Hamász katonai kapacitásának meggyengítését a folyamatos válaszcsepések, az övezet ellátását korlátozó lépések mellett átfogó katonai akcióval kívánták elérni. Az egy ideje mérlegelt lépéshez a fegyver-

szünet lejártát követő napok kínálták a legjobb alkalmat, mivel a távozó Bush-adminisztráció ehhez még kedvező diplomáciai hátszelet biztosíthatott. A Hamászra mért csapással közvetve Irán pozícióit, tekintélyét is gyengíteni lehetett, s ebben számíthattak Kairó hallgatólagos „egyetértésére”. Jeruzsálem egyúttal feledtetni akarta a 2006-os libanoni „kisiklást”, s demonstrálni akarta a régióban, hogy megfelelő elrettentő erővel rendelkezik. A kiterjedt katonai akcióval egyúttal a hivatalba lépő új amerikai adminisztráció rendezési elképzeléseinek realizálását is meg akarták nehezíteni. Az izraeli támadás megindulásának előestéjén Simon Peresz köztársasági elnök egy japán lapnak adott nyilatkozatában óva intette Obamáékat az Iránnal való elsietett tárgyalásoktól. Amíg a Bush-adminisztráció és Izrael a Hamász háttérbe szorítására törekedett, Obama szakértői a Hamász politikai integrálását, a palesztin nemzeti egység megteremtését állítják előtérbe. Hírek szerint Obama emberei a kampány alatt a háttérben kapcsolatot kerestek a Hamással. Az említett ajánlásokban komoly váltást jelez az a felvetés, hogy az USA-nak nem kellene ragaszkodnia ahhoz, hogy a Hamász fogadja el a Kvartett (az ENSZ, az Európai Unió, az Egyesült Államok és Oroszország) korábban megszabott feltételeit – Izrael állam elismerését, az erőszakról való lemondást, s a meglévő szerződések tiszteletben tartását –, hanem e helyett az Arab Liga 2002. márciusi határozatait kellene az iszlámistákkal elfogadtatnia. Az Arab Liga bejrúti csúcserkeztetén 2002. március 28-án elfogadott nyilatkozat – cserébe azért, hogy Izrael kivonul az 1967-ben megszállt arab területekről, s elfogadja egy független palesztin állam létét Kelet-Jeruzsálem fővárossal – átfogó békére alapozott, normál államközi kapcsolatok

A Hamász a csempészúton érkező harci eszközök mellett korlátozott fegyvergyártó kapacitással rendelkezett, emellett jelentős arzenálhoz jutott az Abbász menekülő erői által hátrahagyott készletekből. A rendelkezésére álló eszközök közt lehet említeni például a PG-2, PG-7, valamint a PG-2 módosított változatának tekinthető Al-Jasszin, az orosz gyártmányú Sagger tankelhárító rakétákat, egyéb páncéltörő eszközöket, légvédelmi rakétákat és géppuskákat, aknavető fegyvereket. A Hamász rövid hatótávolságú rakétaarzenáljában a 10–13 kilométer hatótávolságú Kasszám rakéták mellett 20–40 kilométer hatósugarú Grad rakétákkal rendelkezik.

kialakítását kínálta a zsidó államnak. Az ajánlások az arab–izraeli rendezés előmozdításában is jóval határozottabb diplomáciát tartanak szükségesnek.

Végül a katonai lépésben szerepet játszott a választások közeledése. A közvélemény-kutatások által jelzett hátrányos helyzetüket a két fő kormánytényező, a Kadíma és a Munkapárt a Hamász elleni határozott fellépéssel akarták ellensúlyozni, melynek elmaradásáért az ellenzék élesen támadta őket.

A háború eredményei. Az óriási technikai fölényben lévő izraeli hadsereg 2008. december 27-én „Öntött ólom” fedőnéven kezdődő támadása súlyos csapást mért az öt védelmi szektorba csoportosított Hamász-erőkre, melyek létszáma kb. 22 ezer főt tett ki. Ebből azonban a magas harci értéket képviselő alakulatok létszáma csak 3500 fő volt. A többi a kisegítő rendfenntartó erőkhöz, illetve más helyi fegyveres csoportokhoz tartozott. Ezek az alakulatok fegyverarzenáljukat tekintve az aszimmetrikus hadviseléshez használatos eszközökkel voltak felszerelve. A légi csapások a katonai mellett kiterjedtek polgári célpontokra, így kormányzati intézményekhez tartozó épületekre, a Gázai Egyetemre, lakóépületekre, több ízben is táma-

A Hamasz katonai vezetői közül a támadások során többek közt életét veszítette Abú Zakaria al-Dzsamal, Amír Mansi, Taufik Dzsaber, Muhammad Hilo, a politikai vezetők közül Nizár Rajan mellett Szaíd Szijám volt belügyminiszter, a 2007. júniusi hatalomátvétel fő irányítója.

dás ért mecseteket, kulturális létesítményeket. Az indoklás majd minden esetben az volt, hogy ott terroristák tartózkodnak, illetve azokban a helyiségekben hadianyagot tárolnak. A támadások az ENSZ helyi infrastruktúráját sem kímélték. Január 6-án bombatalálat érte a Dzsabalija menekülttáborban lévő egyik iskolát. A támadásnak 42 halálos áldozata volt, többségük gyerek. Az ENSZ segélyszállító konvojait többször érte támadás, melyeknek több munkás, sofőr is áldozatul esett. Nagy nemzetközi visszhangot váltott ki, hogy tűzérési találat érte az UNWRA gázai központját, épp akkor, amikor a főtítkárs közel-keleti körúton tartózkodott. Az izraeli hadsereg a szárazföldi akció megkezdése után az övezetet kettévágta, fontos hadi cél volt az egyiptomi határ menti alagútrendszer szétrombolása, a rakétaarzenál, a magasabb egységek megsemmisítése. Ezért a hadsereg benyomult a lakossági centrumokba, így a menekülttáborokba, s magá-

Az egyiptomi terv javasolta, hogy Izrael és a palesztin csoportosulások egy rövidebb időre függesszék fel a harcot, ez lehetővé tenné a humanitárius szállítmányok küldését Gázába, s Egyiptom is folytathatná közvetítő tevékenységét. Egyiptom meghívna a két felet, hogy állapodjanak meg olyan intézkedésekről, melyek garantálják, hogy a konfliktus nem ismétlődik meg, s tárgyalásokat kezdenek a határellenőrzésről, átkelőhelyekről, s a blokád feloldásáról. Egyiptom ismét meghívja a PNH és az összes palesztin frakció képviselőit, hogy tárgyaljanak a nemzeti kiegyezésről.

ba Gáza városába is. A támadások, célzott likvidálások során nem pusztán a Hamasz felső parancsnoki állományát érte érzékeny veszteség, hanem a politikai vezetést is, melynek tagjai közül a fő célpontot a gázai „kemény maghoz” tartozó vezetők képezték. A háború során január 15-ig – az ENSZ adatai szerint – több mint ezer palesztin veszítette életét, a sebesültek száma megközelítette a 4500-at. A halottak 42, a sebesültek közel 50 százaléka nő és gyerek volt. Izraeli oldalon – hivatalos adatok szerint – ezen időszak alatt 9 katona és 4 polgári személy halt meg, a sebesültek száma 285 volt.

A béke érdekében tett erőfeszítések során az első komolyabb remény január 7-én villant fel. A közvetítésben jelentős szerepet vállaló Nicolas Sarkozy francia elnök bejelentette, hogy Izrael és a PNH elfogadta a Mubarak-tervet, melyről az egyiptomi elnök nem sokkal azelőtt tájékoztatta Sarm es-Sejkh-i találkozójukon. A Hamasz azonban hamarosan közölte, hogy a tervet elutasítja. Izrael még ugyanezen a napon bejelentette, hogy napi három órán át szünetelteti a harcot, s humanitárius korridort nyit, hogy a segélyszállítmányok bejussanak Gázába, az üzletek kinyithassanak, s a halottakat eltemethessék. További előrelépés volt, hogy sikertelen próbálkozások után január 8-án az ENSZ BT az Egyesült Államok tartózkodása mellett elfogadta az 1860. sz. határozatát, mely tekintettel a mélyülő gázai humanitárius válságra, a polgári áldozatok nagy számára, „azonnali, tartós, s teljes mértékben tiszteletben tartott” tűzszünetre szólította fel a harcoló feleket, mely „elvezet” az izraeli erők teljes gázai kivonulásához. Végül hosszú tárgyalások után, 2009. január 15-én este az érintettek elfogadták az egyiptomi kezdeményezés alapelveit: a 72 órán belül életbe lépő, legalább két hétig tartó tűzszünetről, a csem-

pészés ellenőrzéséről, az átkelőkről, a blokád feloldásáról, az izraeli csapatok kivonásáról szóló tárgyalásokat. Egyetértés volt arról, hogy a philadelphiai folyosó palesztin oldalán nemzetközi erők állomásoznak. Míg azonban a Hamász török erőkre gondolt, Izrael nyugati jelenlétre. Ezzel egyidejűleg Egyiptom a határ túlsó oldalán működésbe állítaná a csempészes felderítését elősegítő berendezéseket. A rafahi átkelő használatánál a 2005-ös megállapodás lenne a kiindulópont, így Abbász erői is lehetőséget kapnak a visszatérésre. Az átkelőnél a Hamász is jelen lesz, de ennek részleteit ki kell munkálni. Izrael a közvetítő tárgyalásokon több biztonsági igényt is megfogalmazott. Az egyiptomi közvetítéssel történő palesztin dialógust a gázai válság lezárásáról szóló megállapodások után fogják elkezdni. A tárgyalásokon nem tartották lehetetlennek, hogy a megállapodások sikere esetén a nyugalom akár egy évre is garantálható.

Bár a Hamász igent mondott, jelezte, hogy több ponton is további tisztázást tartanak szükségesnek. A Kairóban koordinált tárgyalásokkal párhuzamosan az Egyesült Államok és Izrael egyezményt készített elő és írt alá január 16-án Washingtonban a térségbeli iráni fegyvercsempészes felderítésében és megakadályozásában való kooperációról. A nemzetközi diplomáciai aktivitást jelezte ugyancsak január 15-én az ENSZ Közgyűlés 10. rendkívüli, a gázai válsággal foglalkozó ülészakának megnyitása.

A kép az egyezés körvonalazódása után elég ellentmondásos volt a régióban: folytatódtak a Hamász rakétatámadásai és az izraeli katonai akciók, az arabközi diplomáciát pedig a megosztottság jellemezte. Khálid Mes'al a január 16-án Dohában kezdődött rendkívüli arab csúcskonferencián bejelentette, hogy a palesztin ellenállás

Az ENSZ BT üdvözölte a humanitárius segítség kiszélesítésére irányuló törekvéseket, az egyiptomi kezdeményezést, s fokozott erőfeszítéseket sürgetett a palesztin megbékélés előmozdítása, az átfogó rendezés, a két állam-megoldás megvalósítása érdekében. Az ENSZ tisztviselők a gázai humanitárius helyzetről egyre meghökkentőbb tényeket közöltek. Eszerint a lakosság többsége áram, fele folyóvíz nélkül maradt, 750 ezer ember számára az élelem eljuttatása nagyban akadózik. Nagy a hiány cukorból, rizsből, tejtermékekből, konzervekből, húsfélésegekből, az árak a többszörösére nőttek. A sebesültek száma jóval felülmúlja a rendelkezésre álló kórházi ágyak számát. Kevés a gyógyszer, az egészségügyi szakember.

nem fogja elfogadni Izrael tűzszüneti feltételeit. A kevés résztvevő miatt határozatképtelen fórumon Asszad szíriai elnök javasolta, hogy az arab világ minden kapcsolatot szakítson meg Izraellel, s tekintsék semmisnek az Arab Liga 2002. márciusi határozatát. A dohai fórumnál sikeresebb volt a néhány nappal későbbi kuvaiti arab gazdasági csúcs, ahol a gázai válság kiemelt figyelmet kapott, a szaúdi uralkodó itt jelentette be, hogy országa egy milliárd dollárt ajánl fel a gázai újjáépítés céljaira.

Az izraeli nemzetbiztonsági kabinet január 17-én este, a háború 22. napján tartott ülésén 7 szavazattal 2 ellenében, 1 tartózkodás mellett úgy döntött, hogy a következő nap kora hajnalban a hadsereg beszünteti a hadműveleteket. A döntést Ehud Olmert az ülést követő sajtókonferencián jelentette be, ahol kifejtette, hogy Izrael elérte a kitűzött célokat, a Hamászt a harcok során súlyos csapás érte, s az ország fenyegetettségét nagyban csökkentették. A miniszterelnök aláhúzta, hogy a Hamászt a regionális hegemoniára törekvő Irán „építette fel” Gázában, s ugyanolyan szerepet szánt neki, mint a Hezbollahnak Libanonban. Izrael visszafogottságát a gyengeség jeleként értelmezték, s ebben nagyon elszámították magukat. Nem gon-

dolták volna, hogy a választások előestéjén Izrael ilyen kiterjedt katonai csapást indít a realitások megváltoztatása érdekében. Meg erősítette, hogy Gázát egy jövődéli palesztin állam részének tekintik. Hangsúlyozta, hogy a harcok beszüntetése nem a Hamással való fegyverszünet, hanem a nemzetközi közösséggel való egyetértés. Sok ország részt fog venni a rendezési folyamatban, de olyan terrorista szervezetek, mint a Hamász, nem lehetnek ennek részesei. Olmert közölte, hogy a hadsereg egyelőre nem fog kivonulni Gázából, ezt a lépést csak akkor fogják mérlegelni, ha a Hamász teljesen beszünteti a támadásokat. Ha nem, akkor készen állnak a harc folytatására.

Néhány órával az egyoldalú izraeli tűzszünet életbe lépése után a Hamász szóvivője egy hetes tűzszünetet jelentett be, „hogy időt adjanak az izraeli erőknek a távozásra”. Abú Marzúk a Hamász Politikai Irodájának helyettes vezetője közölte, hogy a tűzszünet az ellenállásban résztvevő össze palesztin frakcióra vonatkozik. Hangsúlyozta, hogy nem pusztán a csapatok kivonását, hanem ezzel párhuzamosan az átkelők megnyitását is követelik. A Hamász döntése után izraeli oldalon bejelentették, hogy megkezdik az erők kivonását az övezetből, de a menetrendről részleteket nem árultak el. Január 18-a nemcsak a tűzszüneti bejelentések miatt, hanem diplomáciai szempontból is fontos nap volt. Először Sarm es-Sejkhben zajlott le egy csúcstalálkozó, melyen az Európai Tanács elnöke, hat európai, két arab állam vezetői, a PNH el-

nöke, valamint az ENSZ és az Arab Liga főtitkárai vettek részt. A tűzszünet stabilizálása mellett a résztvevők hangsúlyozták a gázai segélyszállítmányok gyors célba juttatásának, az izraeli csapatok mielőbbi kivonásának, és az arab–izraeli békefolyamat felgyorsításának fontosságát. Az „európaiak” ezt követően Jeruzsálembé utaztak, ahol Olmert miniszterelnök megígérte az izraeli erők kivonását, a humanitárius erőfeszítések támogatását. Az európai vezetők a válság megoldására teendő intézkedések mellett utaltak egy palesztin állam mielőbbi létrejöttének szükségességére, s aláhúzták, hogy készek tevékenyen közreműködni a gázai fegyvercsempészet megakadályozásában. Ennek részleteit vitatta meg Cipri Lívni január 21-én Brüsszelben az EU külügyminisztereivel. Ezt követő sajtókonferenciáján megismételte a konfliktus időszakában már többször elhangzott nyilatkozatát a térség mérsékelt és radikális erőinek harcáról. Ez utóbbiak közé sorolta Iránt, a Hamászt és a Hezbolláht, de nem említette Szíriát. Azt is közölte, hogy a palesztin államiságról szóló tárgyalásokat csak a PNH-val tartják lehetségesnek. Lívni látogatásának napján jelentették be, hogy kora délelőtt befejeződött az izraeli erők gázai kivonulása. Korábban még olyan hírek keringtek, hogy az erők kivonását Obama beiktatásáig befejezik, de a még hátra maradt viszonylag kisebb egység kivonása nem sokkal a beiktatás után fejeződött be. Nem kizárt, hogy ez egyfajta jelzés is volt az új adminisztráció számára. ■

Irodalom

Charter of the Islamic Resistance Movement (Hamas) of Palestine. *Journal of Palestine Studies (JPS)*, No. 4, 1993, 122–134. o.

Hamas - 2006 Electoral Campaign Platform. Israeli-Palestinian ProCon.org, é.n. <http://israelipalestinian.procon.org/viewadditionalresource.asp?resourceID=646>

- Levitt, Metthew: *Hamas. Politics, Charity, and terrorism in the service of Jihad*. New Haven and London, 2006, Yale University Press, 12. o.
- Ending the war in Gaza. International Crisis Group (ICG), Middle East Briefing, No. 26, 5 January 2009, 3–4. o.
- Hamas: waiting for secular nationalism to self-destruct. An interview with Mahmud Zahhar. *JPS*, No. 3, 1995, 82. o.
- Roy, Sara: If Gaza falls. *London Review of Books*, 2009. január 1. <http://www.lrb.co.uk>
- Hamas: The Tahdiah (Calm) Benefits Israel, Not the Palestinian People. MEMRI Special Dispatch - No. 2177. 2009. január 7. <http://www.memri.org>
- Karon, Tony: How the Gaza War Could End: Three Scenarios. *TIME*, 2009. január 18. <http://www.time.com>
- Iran urges end to Gaza crisis. *Press TV*, 2009. január 16. <http://www.presstv.ir>
- Executive Summaries from the Restoring the Balance. A Middle East strategy for the new president. A project of the Saban Center at Brookings and the Council of Foreign Relations. www.brookings.edu/projects/saban-cfr.aspx
- Erdbrink, Thomas: Iran's Leader Says He Plans To Avoid Prejudging Obama. *The Washington Post*, 2009. január 16.
- Stern, Yoav: Peres: Israel has no plans to enter Gaza, won't ignite regional war. *Haaretz*, 2008. december 27. <http://www.haaretz.com>
- Sharp, Heather: Gaza humanitarian crisis deepens. *BBC News*, 2009. január 5.
- Operation in Gaza: Statement by PM Ehud Olmert. Israeli Ministry of Foreign Affairs, 2009. január 17. <http://www.mfa.gov.il>
- Hamas announces ceasefire in Gaza. *BBC News*, 2009. január 18. <http://news.bbc.co.uk>